

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**1^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ****ΟΜΑΔΑ Α'**

A.1 Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Μεγάλη Ιδέα
- β. Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος
- γ. Τανζιμάτ

Μονάδες 15

A.2 Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιο σας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι πιο σημαντικές επιπτώσεις των εξελίξεων που ακολούθησαν την οικονομική κρίση της περιόδου 1929 – 1932 βρίσκονταν στο πολιτικό πεδίο.
2. Η λαϊκή δυσαρέσκεια στην Ελλάδα των τελών της δεκαετίας του 1850 κατέληξε στην αναγκαστική φυγή του Όθωνα τον Φεβρουάριο του 1912.
3. Οι προσδοκίες από τη λύση που δόθηκε σε κάποια ζητήματα με τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930 επιβεβαιώθηκαν από τις μεταγενέστερες εξελίξεις.
4. Η απόφαση των Δυνάμεων για ίδρυση κρητικής πολιτοφυλακής λήφθηκε κατά την περίοδο της αρμοστείας του Αλ. Ζαΐμη στο νησί.
5. Η σταφιδική κρίση προκάλεσε ρεύμα μετανάστευσης πέρα από τον Ατλαντικό.

Μονάδες 5

B1. Να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α. Ποια ήταν η επενδυτική δραστηριότητα των πλούσιων Ελλήνων της διασποράς τον 19^ο αιώνα στην Ελλάδα; **Μονάδες 7**
- β. Ποιο ήταν το χαρακτηριστικό αυτών των επενδύσεων; **Μονάδες 8**

B.2.a. Τι γνωρίζετε για την σχέση του Κωνσταντίνου με τον Βενιζέλο από την έναρξη της πρωθυπουργίας του κρητικού πολιτικού στην Ελλάδα ως τη συνταγματική κρίση του 1915;

Μονάδες 7,5

- β. Περιγράψτε τη στάση του Ελ. Βενιζέλου, ως πρωθυπουργού της Ελλάδας σε σχέση με τις εκκλήσεις των Κρητών Βουλευτών για είσοδό τους στο ελληνικό Κοινοβούλιο.

Μονάδες 7,5

ΟΜΑΔΑ Β'

Γ.1 Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφέρετε τα προγράμματα και τις αντιλήψεις του Χαρίλαου Τρικούπη και του Θεόδωρου Δηλιγιάννη για την οργάνωση και τη λειτουργία του κράτους.

Μονάδες 25

Κείμενα

α. Η αντίθεση ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο πολιτικούς δεν μπορούσε να γίνει μεγαλύτερη. Ο Τρικούπης ήταν ένας δυτικόφιλος μεταρρυθμιστής, ανυπόμονος να στερεώσει και να αναπτύξει την Ελλάδα οικονομικά και πολιτικά, πριν εμπλακεί σε ιρρεδεντιστικές* περιπέτειες. Ο Δηλιγιάννης όμως, απόγονος μιας εξέχουσας οικογένειας της Πελοποννήσου ήταν ένας αποφασισμένος υποστηρικτής της «Μεγάλης Ιδέας».

Richard Clogg.«Σύντομη Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας»: σελ. 136. εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα

1999.

*ιρρεδεντισμός = αλυτρωτισμός

β. Το πρόγραμμα του κ. Δηλιγιάννη, ως εξηγγέλη εις την Βουλήν, δύναται να συνομισθή εις ολίγας λέξεις. Θα προσπαθήση, ειρωνεύοντο οι αντίπαλοί του, ο άνθρωπος να καταστρέψη εν διαστήματι ολίγων μηνών ό,τι ανιδρύθη διά τόσων κόπων εν διάστημα μιας τριετίας, και να διαγράψη εκ του βίου της Ελλάδος μίαν όλην νομοθετικήν περίοδον, την γονιμωτάτην. [...] Είναι γεγονός ότι ο Δηλιγιάννης, ασχολούμενος με καθαρώς μικροκομματικά ζητήματα, ήτο πάντοτε ικανός να ζημιώσει το γενικώτερον συμφέρον. [...] Ο Θ. Δηλιγιάννης απέβλεπεν εις την πολιτικήν περισυλλογής. Φαίνεται δε ότι μεταξύ των οικονομίων τας οποίας απεφάσισεν ήτο και ο περιορισμός κονδυλίων εξυπηρετουμένων κατ' εξοχήν εθνικούς σκοπούς.

Σπ. Β. Μαρκεζίνη, «Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος», τεύχος 5, σελ. 102, «Πάπυρος Πρες Ε.Π.Ε.», Αθήνα 1966

Δ.1 Χρησιμοποιώντας σχετικά χωρία από το πιο κάτω κείμενο και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να εξηγήσετε τους στόχους του Ελευθερίου Βενιζέλου αναφορικά με την ελληνοτουρκική προσέγγιση κατά τα έτη 1928-30 και να αποτιμήσετε κατά πόσο οι στόχοι αυτοί επιτεύχθηκαν με τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930.

Μονάδες 25

Κείμενο

«Καθ' ήν στιγμήν ο ελληνικός λαός μού αναθέτει με μεγάλην πλειοψηφίαν την διακυβέρνησιν του δια μίαν περίοδον τεσσάρων ετών, οφείλω να σας διαβεβαιώσω περί της ζωηράς επιθυμίας μου να συντελέσω εις την ρύθμισιν των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών μας, η οποία θα τους εξησφάλιζε στενήν φιλίαν, επιβεβαιουμένην δι' ενός συμφώνου φιλίας, μη επιθέσεως και διαιτησίας, περιεχομένου όσον το δυνατόν ευρύτερου. Έχω πλήρη συνείδησιν του γεγονότος ότι η Τουρκία δεν έχει βλέψεις επί των εδαφών μας και μοι εδόθη χιλίας φορές κατά την διάρκειαν της προεκλογικής περιόδου η ευκαιρία να δηλώσω δημοσία ότι η Ελλάς ουδεμίαν έχει βλέψιν επί των τουρκικών εδαφών, αποδεχομένη τας Συνθήκας της Ειρήνης ειλικρινώς και ανεπιφυλάκτως. Δεν δύναμαι λοιπόν να αμφιβάλλω, ότι η ρύθμισις των σχέσεων μας, ως την αντιλαμβάνομαι, ανταποκρίνεται επίσης εις την επιθυμίαν της Εξοχότητός Σας. Δια την πραγματοποίησιν της κοινής αυτής επιθυμίας ουδέν εμπόδιον υφίσταται εκτός των εκκρεμών ζητημάτων μεταξύ των δύο χωρών, τα οποία προέκυψαν από την σύμβασιν περί ανταλλαγής των πληθυσμών και τας παρακολούθους συμφωνίας».

Επιστολή του Ε. Βενιζέλου προς τον Τούρκο πρωθυπουργό Ισμέτ Ινονού, 30.08.1928: Ιστορία του ελληνικού έθνους, ΙΕ', σ. 354

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**ΟΜΑΔΑ Α'****A.1:** Μεγάλη Ιδέα :

Σχολικό βιβλίο, σελ. 15-16: « (Η Μεγάλη Ιδέα) ενίσχυε την ιδέα ότι το υπάρχον κράτος ... έρμαια των εθνικών κρίσεων».

Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος :

Σχολικό βιβλίο, σελ. 38 : « (Μετά το 1897) τα οικονομικά της χώρας οδηγήθηκαν σε καθεστώς Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου ... 30.000.000 δραχμές ».

Τανζιμάτ :

Σχολικό βιβλίο, σελ. 39 : « Με τον όρο Τανζιμάτ περιγράφεται μία μεγάλη περίοδος μεταρρυθμιστικών προσπαθειών στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Οι συνταγματικές μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ (1856) έδιναν διευρυμένα δικαιώματα στους χριστιανούς της αυτοκρατορίας και ενίσχυαν την οικονομική, κοινωνική και πολιτική τους θέση. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές ... μπορούσε να προσφέρει».

(Η απάντηση είναι εμπλουτισμένη από το παράθεμα της ίδιας σελίδας)

A.2: 1 Σ, 2 Λ, 3 Λ, 4 Λ, 5 Σ**B.1:** α) Σχολ. βιβλίο, σελ. 40, Ενότητα 11: « Οι τοποθετήσεις σε ακίνητα ... δημοσίου.»
(Η απάντηση χρειάζεται εισαγωγική πρόταση)

β) Σχολ. βιβλίο, σελ. 40, « Βασικό χαρακτηριστικό ... την κερδοσκοπία, με λίγα λόγια.»

B.2: α) Σχολ. βιβλίο, σελ. 93-94, Ενότητα 4: « Ήδη από το 1912 ... παραίτηση της κυβέρνησης.»

β) Σχολ. βιβλίο, σελ. 218-219, Ενότητα 8: «Λίγους μήνες μετά ... ένοπλα τμήματα» και Ενότητα 9: « Εκείνο που δεν είχε κατορθώσει ... 12 Οκτωβρίου 1912.»

ΟΜΑΔΑ Β'**Γ.1**

- Σχολικό βιβλίο, ΙΙ Μέρος, Ενότητα Γ1, σελ. 80 (για Τρικούπη) και σελ. 81 (για Δηλιγιάννη)
- Κείμενο Α: Τρικούπης → εκσυγχρονιστής, δυτικόφιλος υπέρ μεταρρυθμίσεων που θα δημιουργήσουν τις βάσεις για ένα ισχυρό – αναπτυγμένο οικονομικά – πολιτικά κράτος που έτσι θα μπορέσει να προωθήσει εθνικές διεκδικήσεις
- Κείμενο Β: Δηλιγιάννης → υποστηρικτής της παράδοσης, της αργής οικονομικής ανάπτυξης, των μικροπολιτικών και μικροκομματικών συμφερόντων
→ χωρίς πρόγραμμα ανάπτυξης
→ οπαδός της Μεγάλης Ιδέας χωρίς όμως προετοιμασία για αυτήν

Δ.1

- Σχολικό βιβλίο: ΙΙΙ Μέρος [Ενότητα Δ2 σελ. 161 («Τον Αύγουστο 1928 ...») έως σελ. 162 («... του 1932 και του 1933»)]
- Κείμενο: Επιστολή Βενιζέλου προς τον ομόλογό του πρωθυπουργό Ισμέτ Ινόνου στην οποία επιβεβαιώνει ότι θα αγωνιστεί στοχεύοντας στη ρύθμιση σχέσεων – εκκρεμοτήτων μεταξύ των δύο χωρών ώστε να καταστεί δυνατή η φιλία – συνεργασία. Αυτό προϋποθέτει την υπογραφή ενός συμφώνου με περιεχόμενο όσο δυνατόν ευρύτερο από τη στιγμή που έχει πειστεί ότι αυτό το θέλει και η τουρκική πλευρά και αφού γίνεται σαφές ότι δεν υπάρχουν εδαφικές βλέψεις εκατέρωθεν πρέπει να προχωρήσει η ρύθμιση των σχέσεων των δύο χωρών και η τακτοποίηση των εκκρεμών ζητημάτων που προέκυψαν από τη σύμβαση περί ανταλλαγής πληθυσμών.

2^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ**ΟΜΑΔΑ Α'**

A.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Στρατιωτικός Σύνδεσμος
- β. Πατριαρχική Επιτροπή
- γ. «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις»

Μονάδες 15

A.2. Να γράψετε στο τετράδιο σας τους αριθμούς της Στήλης Α' και δίπλα σε κάθε αριθμό ένα από τα γράμματα της Στήλης Β', ώστε να προκύπτει η σωστή αντιστοίχιση. Στη στήλη Β' περισεύει μια χρονολογία.

Στήλη Α'	Στήλη Β'
1. Κατάλυση του κοινοβουλευτικού καθεστώτος και επιβολή δικτατορίας από τον Ιωάννη Μεταξά	α. 1913
2. Ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδας	β. 1927
3. Διχοτόμηση χαρτονομίσματος	γ. 1844
4. Συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος καθολικής ψηφοφορίας για πρώτη φορά	δ. 1908
5. Η Κρητική Κυβέρνηση εκδίδει επίσημο Ψήφισμα Ένωσης με την Ελλάδα	ε. 1864
6. Επίσημη ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα	στ. 1922
	ζ. 1936

Μονάδες 6

B.1 Τι γνωρίζετε για την αρχή της δεδηλωμένης και τη σημασία της;

Μονάδες 14

B.2 Ποιες επιτροπές συστάθηκαν για την αποζημίωση των ανταλλάξιμων προσφύγων μετά το 1924;

Μονάδες 15**ΟΜΑΔΑ Β'**

Γ.1 Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του παρακάτω παραθέματος και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να παρουσιάσετε τις αλλαγές που προώθησε η επανάσταση του Θερίσου στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική κατάσταση της Κρήτης.

Μονάδες 25

Η εμμονή του Βενιζέλου στην αντίληψη ότι η επιτόπια διερεύνηση θα οδηγούσε τις Προστάτιδες Δυνάμεις στη λήψη θετικών μέτρων, τόσο για τη βελτίωση των όρων της εσωτερικής διακυβέρνησης, όσο και για την πορεία προς την εθνική λύση, αποδεικνυόταν απόλυτα βάσιμη. Η άμεση σύσταση της εξεταστικής επιτροπής και η σύνθεσή της, ιδίως η παρουσία του Εδουάρδου Λω, προσέδωσαν στην αποστολή της ουσιαστική βαρύτητα δυσανάλογη προς τις τυπικά περιορισμένες αρμοδιότητές της. Η κάθοδος στη Μεγαλόνησο, και η επαφή με τη ζωντανή

πραγματικότητα θα ωθήσει τους Ευρωπαίους εκπροσώπους στη συναγωγή συμπερασμάτων που προκαθόριζαν την κατεύθυνση των τελικών διακυβερνητικών αποφάσεων: πρώτο, καμία βιώσιμη λύση δεν θα ήταν δυνατή εκτός από την ενωτική. Δεύτερο, η στάση του πρίγκιπα Γεωργίου απέκλειε ακόμα και την προσωρινή ομαλή διαρρύθμιση της εσωτερικής πολιτικής. Πρόεδρος της εξεταστικής επιτροπής και ειδικός γνώστης των ελληνικών θεμάτων, ο Λω εισηγούνταν στη βρετανική κυβέρνηση να αναθέσει στον Έλληνα βασιλιά το δικαίωμα να υποδεικνύει ή να μεταθέτει τον ύπατο αρμοστή και να εγγυηθεί την τήρηση της συνταγματικής τάξης και την εφαρμογή των εσωτερικών μεταρρυθμίσεων που προτεινόταν από την επιτροπή.

Οι ευρωπαϊκές αποφάσεις κοινοποιήθηκαν τον Ιούλιο του 1906: αναδιάρθρωση της χωροφυλακής και δημιουργία πολιτοφυλακής κάτω από την εποπτεία των Ελλήνων αξιωματικών - μετά τη διαγραφή τους από τις τάξεις του ελληνικού στρατού. Αποχώρηση των διεθνών στρατευμάτων μετά την αποκατάσταση της τάξης. Χορήγηση νέου δανείου 9.300.000 γαλλικών φράγκων και αναστολή ως το 1911 της πληρωμής των τόκων του αρχικού δανείου. Επέκταση στην Κρήτη των αρμοδιοτήτων της επιτροπής ελέγχου των οικονομικών της Ελλάδας. Αναθεώρηση του Συντάγματος. Τέλος, στις 14 Σεπτεμβρίου κοινοποιήθηκε επίσημα η κοινή απόφαση για την εκχώρηση στον Έλληνα βασιλιά του δικαιώματος να διορίζει τον ύπατο αρμοστή μετά από την έγκριση των Προστατριών Δυνάμεων.

«Κ. Σβωλόπουλος, Η ελληνική εξωτερική πολιτική 1900 – 1945, Αθήνα 1904», σελ. 35 – 36

Δ1: Αντλώντας στοιχεία από την πηγή και τον πίνακα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αποτιμήσετε τη συμβολή των Μικρασιατών προσφύγων στην ανάπτυξη του τομέα της ελληνικής βιομηχανίας.

Μονάδες 25

α. Στο χώρο των εργοστασίων κυριάρχησε η ταπητουργία με δεύτερη τη βαμβακουργία, την οποία οι πρόσφυγες εμπλούτισαν με νέα είδη: αλατζάδες κουβέρτες και άλλα. Το σύνολο των βιομηχανικών οικοπέδων που παραχώρησε η Ε.Α.Π σε ενδιαφερόμενους σε όλους τους προσφυγικούς συνοικισμούς ήταν 40. Από αυτά τα εικοσιτέσσερα βρίσκονταν στη Ν.Ιωνία και από τα υπόλοιπα, δύο στην Καισαριανή, επτά στη Νίκαια, επτά στον Υμηττό, ένα στο Βύρωνα, ένα στα Ταμπούρια Του Πειραιά, ένα στη Δραπετσώνα και ένα στον Πειραιά. Εκτός από τα ταπητουργία και τα υφαντουργία, στη Νέα Ιωνία ένα οικόπεδο χρησιμοποιήθηκε για εργοστάσιο ελαστικών, ένα για σοκολατοποιία και ζαχαροπλαστική, ένα για βιομηχανία χρωμάτων και ένα για αγγειοπλαστική. (...) Ο νέος και πολλά υποσχόμενος κλάδος της ταπητουργίας προσήλκυσε το ενδιαφέρον πολλών γνωστών γηγενών επιχειρηματιών, οικονομικών παραγόντων και τραπεζών, που εκμεταλλευόμενοι την τεχνογνωσία των προσφύγων συνεταιρίστηκαν μαζί τους στη δημιουργία μεγάλων εταιρειών. (...) Ο Ν.Κυρκίνης, μέσα στα 1919, άρχισε τις εργασίες του για την ίδρυση εργοστασίου μεταξουργίας, με συνεργάτη το μεταξοβιομήχανο από την Καλαμάτα Α.Ναθαναήλ και το γιο του Κωνσταντίνο. Οι πρώτες εργασίες στέφθηκαν με επιτυχία. (...) Τον Ιανουάριο του 1923, όταν τα κύματα των προσφύγων κατακλύζουν το χώρο, η μεταξουργία του Κυρκίνη με τη συμμετοχή των ιδίων μετόχων της Ελληνικής Εριουργίας γίνεται Ανώνυμη Εταιρεία με την επωνυμία «Ελληνική Μεταξουργία Α.Ε», με γενικό διευθυντή τον Ν. Κυρκίνη και εταιρικό κεφάλαιο 5.000.000 δρχ. Κύριος παράγοντας της ανάπτυξης της μεταξουργίας στην Ελλάδα ήταν η συνεισφορά των προσφύγων που με την τεχνογνωσία τους αλλά, κυρίως, με τα φτηνά εργατικά χέρια που πρόσφεραν έδωσαν μεγάλη ώθηση στην ελληνική βιομηχανία μεταξιού. Στο εργοστάσιο του Κυρκίνη «τα πολυπληθή θύματα του Κεμαλισμού, τα εκ Νικομηδείας και Προύσης καταγόμενα εύρον τη γνωστήν της πατρίδος των ενασχόλησιν δια τελειοτάτων μηχανημάτων ... γίνεται μάλιστα προσπάθεια εν τω Υπουργείω Περιθάλψεως, ώστε να απασχοληθώσι άπασαι αι εργάτιδες» γράφει η Χρυσή Βίβλος.

Όλγα Βογιατζόγλου
Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα, σσ.150-155

β. ΠΙΝΑΚΑΣ

Ανάπτυξη της βιομηχανίας

Έτος	Αριθμός βιομηχανιών	Αριθμός εργατών
1918	2.213	35.500
1923	2.800	55.000
1925	3.550	82.000
1927	4.200	100.000
1929	4.800	108.000

(επεξεργασία πίνακα του Κ.Τσουκαλά)

3^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ**ΟΜΑΔΑ Α'**

A.1.1 Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιο σας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση.

1. τα «τσιφλίκια» της Αττικής ήταν μια από τις κυριότερες αιτίες για τις κοινωνικές εντάσεις της εποχής.
2. το 1907 ψηφίστηκαν νόμοι που επέτρεπαν στην εκάστοτε κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες
3. στις εισαγωγές τα αγροτικά είδη αντιπροσώπευαν σταθερά το 1/3 του συνόλου
4. προς το τέλος του 18^{ου} αιώνα άνοιξαν οι δρόμοι προς την Αμερική
5. η Εθνική Τράπεζα ιδρύθηκε το 1927

Μονάδες 10

A.1.2 Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- βενιζελισμός
- εθνικές γαίες
- μεγάλη Ιδέα

Μονάδες 15

A.2.1 Τι γνωρίζετε για τα αίτια που δεν αναπτύχθηκε η βιομηχανία στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αιώνα;

Μονάδες 15

A. 2.2 Ποιες ήταν οι εξωτερικές συνθήκες που άλλαξαν την συμπεριφορά των κεφαλαιούχων της Διασποράς προς τους Έλληνες;

Μονάδες 10**ΟΜΑΔΑ Β'**

Γ.1 Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες των παραθεμάτων που σας δίνονται, να αναφερθείτε στα οφέλη της Ελλάδας από τους Βαλκανικούς πολέμους, αλλά και στα προβλήματα που προέκυψαν από την ενσωμάτωση των νέων περιοχών στον εθνικό κορμό.

Μονάδες 25**Κείμενο Α**

Μολονότι η Ελλάδα βγήκε υπερχρεωμένη από τους Βαλκανικούς Πολέμους, η ελληνική οικονομία έδινε κάποια σημεία ανόρθωσης, οφειλόμενα ίσως στην αναθέρμανση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος μετά τη γενική ευφορία που δημιούργησαν οι σαρωτικές στρατιωτικές επιτυχίες, επιτρέποντας στον ελληνικό λαό να ατενίζει το μέλλον με πρωτόγνωρη αισιοδοξία {...}

Ό,τι συνέβαλε τα μέγιστα στο κλίμα σιγουριάς και αισιοδοξίας ήταν ο ενθουσιασμός για τις στρατιωτικές επιτυχίες[...]. Η παραγωγική δυνατότητα όσων περιοχών προσαρτήθηκαν και η παρεπόμενη επέκταση της εσωτερικής αγοράς ασφαλώς προοιωνίζονταν λαμπρό μέλλον {...}. Επιπλέον, οι στρατιωτικές επιτυχίες υπαγόρευαν τη διαρκή πολεμική ετοιμότητα των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων για την προάσπιση των νέων εδαφών, αφού τόσο η Τουρκία όσο και η

Βουλγαρία δεν θα αποδέχονταν μάλλον τις εδαφικές του απώλειες. Η επέκταση όμως της αμυντικής θωράκισης της Ελλάδας αναπόφευκτα καταπονούσε την οικονομία της.

Κείμενο Β

[...] Το 1913 η ύπαιθρος της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης έμοιαζε περισσότερο με την νοτιοελλαδική ύπαιθρο των αρχών του 19^{ου} παρά με εκείνη των αρχών του 20^{ου} αιώνα. εκτεταμένα έλη κάλυπταν τις πεδινές περιοχές, η ελονοσία ενδημούσε, η πληθυσμιακή πυκνότητα ήταν χαμηλή. Κυρίαρχη μορφή ιδιοκτησίας ήταν τα τσιφλίκια, που συνδυάζονταν με την ημινομαδική κτηνοτροφία. Η οικονομία των νέων επαρχιών αντιμετώπιζε πρόσθετα προβλήματα κι απ' το γεγονός ότι έως τότε ήταν προσανατολισμένη προς τα οικονομικά και πολιτικά κέντρα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από τα οποία είχε αποκοπεί. Επιπλέον, στις νέες βόρειες επαρχίες κατοικούσε ένα μωσαϊκό από διαφορετικές φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες.

Δ.1 Αντλώντας στοιχεία από τις παρακάτω πηγές και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις:

- α) να επισημάνετε τους λόγους της μετανάστευσης των Ελλήνων, κυρίως στις ΗΠΑ, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.**
- β) να προσδιορίσετε την έκταση της μετανάστευσης συγκρίνοντάς τη με τις ανάλογες ευρωπαϊκές της ίδιας περιόδου και τα οφέλη που προέκυψαν για την ελληνική οικονομία ως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.**

Μονάδες 25

ΠΗΓΗ 1

Η παραγωγική έκρηξη και η κατάρρευση του εμπορίου της ελληνικής σταφίδας ενέτειναν την υπερατλαντική μετανάστευση από τις σταφιδοπαραγωγικές περιοχές, καθώς και από τις γειτονικές, οι οποίες τους έστελναν εποχικούς εργάτες. Η ελληνική σταφιδοπαραγωγή είχε επωφεληθεί από την επιδημία φυλλοξήρας που είχε πλήξει τα γαλλικά αμπέλια γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 1860 και είχε αποδεκατίσει τη γαλλική παραγωγή. Η Ελλάδα κινήθηκε με τρόπο ώστε να καλύψει το κενό στην παγκόσμια αγορά, όπου οι τρεις κύριοι αγοραστές ήταν η Μεγάλη Βρετανία, η Γερμανία και η Ρωσία. Καθώς οι τιμές του εξαγόμενου προϊόντος ανέβηκαν στα ύψη, η σταφιδοκαλλιέργεια αντικατέστησε την ελαιοκαλλιέργεια, όπως και την καλλιέργεια σιτηρών... Η ευημερία αφορούσε πρωτίστως τους σταφιδεμπόρους και τους τοκογλύφους και έλαβε τέλος τη δεκαετία του 1890.

Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα, Αλ. Κιτρορέφ

ΠΗΓΗ 2

Μετανάστευση προς τις ΗΠΑ (1880-1920)

Χώρες	Αριθμός μεταναστών	Πληθυσμός των χωρών το 1910	Ποσοστό επί της εκατό
Ελλάδα	370.000	2.800.000	13,2
Ιταλία	4.776.000	34.700.000	12,7
Ισπανία	109.000	20.000.000	0,5
Πορτογαλία	203.000	5.500.000	3,7
Ρουμανία	85.000	7.200.000	1,2
Βουλγαρία	65.000	4.300.000	1,5

Κ. Τσουκαλά, Εξάρτηση και αναπαραγωγή

ΠΗΓΗ 3

« Προλάβετε οι αρμόδιοι τα περαιτέρω, διότι το πολύ της θλίψεως γεννά παραφροσύνη, η δε λαϊκή παραφροσύνη εμφυλίους πολέμους...» γράφει η Ακρόπολη (εφημερίδα της εποχής) στις 17 Σεπτεμβρίου του 1893, αναφερόμενη στο κύμα των πτωχεύσεων και των πλειστηριασμών που σαρώνει τις σταφιδοπαραγωγούς περιοχές της Πελοποννήσου μέσα στην ατμόσφαιρα της σοβαρής οικονομικής κρίσης που έχει ξεσπάσει από τις αρχές του έτους. Η μεγάλη σταφιδική κρίση που εμφανίστηκε ως απόρροια της μονοκαλλιέργειας και της μονοεξαγωγής της σταφίδας, με δεδομένα τη γενική οικονομική δυσπραγία της χώρας (υπερδανεισμός και αδυναμία πληρωμών) και τις διεθνείς αντίξοες συγκυρίες (ύφεση ευρωπαϊκών οικονομιών, κλείσιμο γαλλικής αγοράς στην κορινθιακή σταφίδα), είναι ένα σύνθετο φαινόμενο και ένα από τα μείζονα ζητήματα της ελληνικής ιστορίας του τέλους του περασμένου αιώνα. Πριν από το 1893 είχαν σημειωθεί και άλλες σταφιδικές κρίσεις, μικρότερης όμως εμβέλειας, τις οποίες τα πολύπλοκα δίκτυα οργάνωσης της καλλιέργειας και εμπορίας της σταφίδας είχαν ξεπεράσει με εξισορροπιστικούς μηχανισμούς, που όμως αυτή την φορά κατέρρευσαν: η κρίση που άρχισε το 1893 ήταν βαθιά, με σοβαρότατες δημοσιονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες. Τον αντίκτυπό της τον αισθάνθηκε η κοινωνία στο σύνολό της και ολόκληροι πληθυσμοί έφθασαν στα όρια της έσχατης ένδειας.

www.tovima.dolnet.gr

ΠΗΓΗ 4

Στον πελοποννησιακό και αθηναϊκό Τύπο δημοσιεύονταν τακτικά ιστορίες όπου περιγραφόταν ο πλούτος αγροτικών περιοχών, χάρη στα εμβάσματα ή την επιστροφή των ίδιων των μεταναστών. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα συγκεκριμένα παραδείγματα περιλαμβάνονταν η παρακμή της τοκογλυφίας στις επαρχίες, χάρη στα διαθέσιμα σε αυτές τις περιοχές κεφάλαια, τα οποία στέλνονταν από το εξωτερικό. Στην Πελοπόννησο τα εμβάσματα προκάλεσαν την αναγκαστική πτώση των επιτοκίων από 25% σε 6-8% και την ουσιαστική εξαφάνιση των δανειστών που είχαν αρχίσει να πλουτίζουν. Επίσης αυξήθηκε η αξία της γης και της εργασίας.

Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αι., Αλ, Κιτροέφ